

POSTANOWIENIE

Dnia 19 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Księżak (przewodniczący)

SSN Tomasz Demendecki

SSN Oktawian Nawrot (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi R. S.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Gdańsku w sprawie o sygn.
III AUa 505/22,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 19 września 2023 r.,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Dnia 17 lipca 2023 r. (data nadania skargi) R. S. (dalej: „skarżący”), wniósł
do Sądu Apelacyjnego w Gdańsku skargę na naruszenie prawa strony
do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki
w sprawie III AUa 505/22, toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Gdańsku.
Pismem z 7 sierpnia 2023 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego) Sąd Apelacyjny
w Gdańsku przekazał ww. skargę do rozpoznania Sądowi Najwyższemu.
W przedmiotowej skardze skarżący wniósł o:

1. stwierdzenie, że w sprawie prowadzonej przez Sąd Apelacyjny
w Gdańsku pod sygn. III AUa 505/22 doszło do rażącej przewlekłości postępowania;
2. zlecenie Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku w sprawie o sygn.
III AUa 505/22 wyznaczenia rozprawy i wydania wyroku;

3. zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwoty 20 000 zł.

W uzasadnieniu skarżący wskazał, że 25 sierpnia 2017 r. wniósł do Sądu Okręgowego w Warszawie odwołania od dwóch decyzji organu rentowego z 28 lipca 2017 r. o ponownym ustaleniu miesięcznej emerytury policyjnej i renty inwalidzkiej, a następnie przedstawił przebieg postępowania w pierwszej instancji zakończonego 13 stycznia 2022 r. wydaniem przez Sąd Okręgowy w Toruniu wyroku. Skarżący podkreślił, że „[od] tego wyroku pozwany organ rentowy złożył apelację i sprawa zawisła w sądzie okręgowym w gdańsko III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych od dnia 11 marca 2022 po sygnaturą akt: III AUa505/22 i od 16 miesięcy wisi w tym sądzie bez rozpoznania” (pisownia oryginalna).

Skarżący powołał w skardze orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej również: „ETPCz”) dotyczące prawa do rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki konkludując, że „skarga jest zasadna bowiem państwo z przyczyn politycznych i represyjnych pozbawiło mnie środków do życia i nawet bezprawnie pobawiło mnie prawa do emerytury nabytej po 31 sierpnia 1990 roku”.

W odpowiedzi na skargę, pismem z 31 sierpnia 2023 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego), Prezes Sądu Apelacyjnego w Gdańsku zgłosił swój udział w sprawie oraz wniósł o oddalenie skargi.

Odnosząc się do treści skargi Prezes Sądu Apelacyjnego w pierwszej kolejności przedstawił przebieg czynności przed Sądem Apelacyjnym w Gdańsku:

- 11 marca 2022 r. – wpływ sprawy o sygn. IV U 219/21 z apelacją pozwanego;
- 15 marca 2022 r. – zarządzenie Przewodniczącego Wydziału o rejestracji apelacji w repertorium, wprowadzeniu do SLPS i losowaniu sędziego referenta oraz o doręczeniu odpisu apelacji stronie pozwanej;
- 18 marca 2022 r. – przesłanie odpisu apelacji;
- 28 marca 2022 r. – wpływ odpowiedzi na apelację;
- 30 marca 2022 r. – zarządzenie Sędziego referenta o doręczeniu odpowiedzi na apelację pełnomocnikowi pozwanego i zakwalifikowaniu sprawy do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym zgodnie z kolejnością wpływu;

- 12 grudnia 2022 r. – wpływ wniosku odwołującego się o rozpoznanie sprawy na rozprawie;

- 3 stycznia 2023 r. – zarządzenie sędziego referenta o braku podstaw do zmiany zarządzenia z 30 marca 2022 r. i rozpoznania sprawy na rozprawie oraz o udzieleniu ubezpieczonemu informacji o braku podstaw do uchylenia zarządzenia z 30 marca 2022 r. o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne celem rozpoznania z powołaniem na art. 374 zd. 1 k.p.c. Jednocześnie wskazano, że biorąc pod uwagę przedmiot postępowania oraz fakt, że strony obszernie przedstawiły swoje stanowiska w apelacji i odpowiedzi na apelację, nie jest konieczne przeprowadzenie rozprawy. W sprawie nie wystąpiły okoliczności przewidziane w art. 374 zd. 2 k.p.c.;

- 12 stycznia 2023 r. – ponowny wniosek odwołującego się o rozpoznanie sprawy na rozprawie;

- 13 stycznia 2023 r. – zarządzenie Sędziego referenta o udzieleniu informacji stronie o negatywnym rozpoznaniu ponowionego wniosku wraz z informacją, że w sprawie, zarówno w apelacji, jak i w odpowiedzi na apelację, nie został zawarty wniosek o rozpoznanie sprawy na rozprawie. Ponadto ubezpieczonego poinformowano, że art. 15z³ ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych dotyczył spraw, w których apelacja wniesiona została przed dniem 7 listopada 2019 r., zaś apelacja w sprawie została złożona w dniu 25 lutego 2022 r. Dlatego też, biorąc pod uwagę treść art. 374 k.p.c., przedmiot postępowania oraz przedstawione przez strony stanowiska, nie jest konieczne rozpoznanie sprawy na rozprawie; jednocześnie wydano zarządzenie o skierowaniu sprawy do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym poza kolejnością wpływu;

- 5 maja 2023 r. – wpływ pisma przygotowawczego wniesionego 28 kwietnia 2023 r. przez odwołującego się;

- 17 maja 2023 r. – zarządzenie Sędziego referenta o doręczeniu odpisu pisma z 28 kwietnia 2023 r. pozwanemu i przedłożeniu sprawy do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym poza kolejnością wpływu;

- 7 lipca 2023 r. – wniosek odwołującego się o wyłączenie od rozpoznania sędziów Sądu Apelacyjnego B. G. i K. B.;

- 19 lipca 2023 r. – złożenie oświadczeń przez Sędziów, których wniosek dotyczy;

- 21 lipca 2023 r. – postanowienie Sądu w sprawie rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziów, które zażaleniem z 8 sierpnia 2023 r. zaskarżył skarżący.

Ponadto Prezes Sądu Apelacyjnego wyjaśnił, że na dzień wpływu przedmiotowej sprawy, która nie miała statusu pilnej, sędzia referent miał w referacie 439 czynnych spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, w tym 238 spraw pilnych. Sprawy pilne są systematycznie rozpoznawane przez sędziego referenta wraz z pozostałymi sprawami, przy czym w poszczególnych miesiącach do rozpoznania kierowane są w większej liczbie sprawy pilne.

Prezes Sądu Apelacyjnego podniósł także, że poglądy skarżącego są nieuzasadnione, gdyż czynności podejmowane przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku zmierzały do merytorycznego zakończenia sprawy, odstępy czasu pomiędzy kolejnymi czynnościami Sądu były rozsądne i uzasadnione nadzwyczajną sytuacją panującą w kraju od marca 2020 r. Sprawa nie została zaś skierowana do ostatecznego zakończenia na posiedzeniu niejawnym z uwagi na konieczność rozpoznania wniosków ubezpieczonego o rozpoznanie sprawy na rozprawie i o wyłączenie sędziów. Jednocześnie Prezes Sądu Apelacyjnego wskazał, że przewidywany termin jej zakończenia to wrzesień 2023 r.

Prezes Sądu Apelacyjnego zakwestionował ponadto wysokość żądanej przez skarżącego kwoty jako nieadekwatnej do okresu postępowania oraz okoliczności sprawy.

W piśmie z 12 września 2023 r. skarżący nie zgodził się ze stanowiskiem Prezesa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym

bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 75 ze zm., dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”) nie określa wprost granic temporalnych, w ramach których powinno dojść do rozpoznania sprawy, a tym samym nie wskazuje bezpośrednio czasu, po upływie którego następuje przewlekłość postępowania. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych. W świetle art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość ocenie w szczególności podlega terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny należy:

1. uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi,
2. charakter sprawy,
3. stopień faktycznej i prawnej zawichości sprawy,
4. znaczenie rozstrzygnięcia dla skarżącego,
5. zachowanie się stron, w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

W judykaturze powszechny jest pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wielomiesięczna beczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy. Za okres uzasadniający stwierdzenie przewlekłości postępowania uznawana przy tym jest beczynność sądu drugiej instancji polegająca na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, trwająca co najmniej 12 miesięcy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06 oraz 18 maja 2016 r., III SPP 53/16).

Przekroczenie wskazanego terminu nie może, jednakże skutkować automatyzmem w stwierdzaniu przewlekłości postępowania. Oceniając, czy doszło do przewlekłości postępowania, sąd kieruje się bowiem kryteriami określonymi w art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania,

zaś przekroczenie okresu dwunastu miesięcy czy odpowiednio krótszego jest jedną z okoliczności, które sąd uwzględnia oceniając czas trwania postępowania (w szczególności zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19 i przywołane tam orzecznictwo).

Podkreślić należy, że okoliczności wskazane w ustawie o skardze na przewlekłość postępowania korespondują z przesłankami sformułowanymi przez Europejski Trybunał Praw Człowieka. Zgodnie z nimi, oceniając czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, sąd obowiązany jest wziąć pod uwagę szczególne warunki sprawy, w szczególności stopień złożoności sprawy, zachowanie stron i organów prowadzących sprawę oraz znaczenie materii objętej skargą (wyroki ETPCz z: 21 września 2000 r., skarga nr 33082/96, w sprawie Wojnowicz przeciwko Polsce; 4 kwietnia 2000 r., skarga nr 38670/97, w sprawie Dewicka przeciwko Polsce; 26 października 2000 r., skarga nr 25693/94, w sprawie Sobczyk przeciwko Polsce; 26 lipca 2001 r., skarga nr 29691/96, w sprawie Jedamski przeciwko Polsce; 14 stycznia 2003 r., skarga nr 39505/98, w sprawie W.M. przeciwko Polsce, a także postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19).

Zważyć ponadto należy, że interpretując ustawę o skardze na przewlekłość postępowania poprzez pryzmat przepisów Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, stanowiących jej podstawową perspektywę interpretacyjną (art. 1 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość; zob. również postanowienie Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18), przyjąć należy, że zasadniczym celem skargi na przewlekłość postępowania jest zapewnienie ochrony uczestnikom postępowania sądowego przed ekscesywnymi opóźnieniami proceduralnymi.

Na gruncie rozpatrywanej sprawy nie ma wątpliwości, że dotychczasowy czas trwania postępowania przed Sądem Apelacyjnym na dzień wnoszenia skargi przekroczył wskazany wyżej okres dwunastu miesięcy o cztery miesiące. Nie można, jednakże nie zauważyć, że do wydłużenia czasu postępowania przyczynił się sam skarżący składając wniosek o przeprowadzenie rozprawy, ponawiając wniosek o przeprowadzenie rozprawy, a także składając w trybie art. 49 k.p.c. wniosek o wyłączenie sędziów od rozpoznania sprawy.

W szczególności zauważyć należy, że ostatni z wymienionych wniosków złożony został 7 lipca 2023 r., zaś skarga na przewlekłość postępowania nadana została zaledwie dziesięć dni później. Nie ulega jednocześnie wątpliwości, że działania te przyczyniły się do wydłużenia czasu postępowania. Bez znaczenia przy tym jest okoliczność, że skarżący miał prawo formułować tego rodzaju wnioski, jak bowiem podkreślił Europejski Trybunał Praw Człowieka nie ma przeszkód, aby za przyczynienie się skarżącego do przedłużenia postępowania uznać zgodne z prawem wykorzystywanie przez niego przysługujących mu uprawnień procesowych (wyrok ETPCz z 3 października 2006 r., skarga nr 3501/02, w sprawie Rybczyńscy przeciwko Polsce).

Z uwagi na powyższe uznać należy, że w skarżonym postępowaniu nie miała miejsca beczynność spowodowana działaniem organu procesowego. Czynności Sądu Apelacyjnego podejmowane były bez zbędnej zwłoki, stosownie do konieczności wyjaśnienia i rozpoznania wniosków skarżącego.

Na marginesie Sąd Najwyższy zwraca uwagę, że dla stwierdzenia przewlekłości postępowania irrelevantne pozostają okoliczności dotyczące obecnej obsady kadrowej czy dużej ilości spraw oczekujących na rozpoznanie apelacji, czy też jakiegokolwiek inne okoliczności związane z organizacją systemu sądowego. Zgodnie bowiem z przywołanym art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, dokonując oceny, czy naruszone zostało prawo strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, obok upływu czasu, uwzględnia się indywidualne okoliczności sprawy. Tym samym nie ma tu miejsca na szerokie uwzględnienie kwestii organizacyjnych, niestanowiących *de iure* składnika konkretnego postępowania (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). Kwestia właściwej organizacji sądownictwa, w tym zapewnienie optymalnej obsady kadrowej sądów, jest obowiązkiem państwa, na co wielokrotnie zwracał uwagę Trybunał i Sąd Najwyższy (zob. wyroki Trybunału: w sprawie *Sutter v. Szwajcaria* z 22 lutego 1984 r., skarga nr 8209/78; w sprawie *Wasilewski v. Polska* z 21 grudnia 2000 r., skarga nr 32734/96; postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 marca 2005 r., III SPP 34/04; 26 kwietnia 2019 r., I NSP 18/19).

Z powyższych powodów Sąd Najwyższy uznał, że na gruncie skarżonej sprawy nie doszło do przewlekłości postępowania Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, w związku z czym oddalił skargę na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania.

[D.Z.]

[ms]